

О. Ю. Григор'єв¹, Є. І. Свирида
ORCID: ¹ 0000-0002-1374-4450

Національний університет "Львівська політехніка"
Кафедра зовнішньоекономічної та митної діяльності

БОРОТЬБА З КОНТРАБАНДОЮ В УКРАЇНІ: ЗАХОДИ ТА ВИКЛИКИ

<https://doi.org/10.23939/smeu2024.01.179>

© Григор'єв О. Ю., Свирида Є. І., 2024

Розглянуто основні причини виникнення контрабанди, такі як корупція, завищені ставки мита та податків, а також недосконалість законодавства. Проаналізовано потребу парламентського та громадського контролю за діями митних та прикордонних органів, а також оптимізування оподаткування для забезпечення ефективного захисту внутрішнього ринку. Особливий акцент зроблено на важливості міжнародної співпраці, технічного забезпечення, розвитку кінологічної служби та громадської освіти для успішної боротьби з контрабандою. Акцентовано увагу на проблемі низьких зарплат та слабого заохочення митних працівників, яка може ставити під загрозу ефективність боротьби з контрабандою. Виокремлено можливі загрози для представників митних органів та способи їх усунення, враховуючи можливість погроз, підкупів та інших негативних впливів, що ускладнюють їх роботу.

Ключові слова: контрабанда; експорт; імпорт; групи товарів; фізичні заходи; економічні заходи; виклики.

Постановка проблеми

Контрабанда на сьогодні є однією з основних проблем багатьох країн світу. Це стосується і України. Таке явище призводить до великих втратах бюджету, які виникають через поширену практику незаконного ввезення товарів та обхід митних процедур. Ця практика є серйозною загрозою економічній стійкості країни та призводить до серйозних наслідків для фінансової системи. Однак, незважаючи на розуміння негативних наслідків контрабанди для країни та боротьбу з нею, проблема і надалі не зникає, а інколи набуває нового розвитку. Контрабандисти користаються різними ситуаціями та розробляють нові схеми для незаконного вивезення або ввезення товарів через митні кордони.

Актуальність дослідження

Під час аналізування контрабанди різноманітних товарів особливо акцентується на економічних втратах, які виникають внаслідок цього явища. Ці втрати стають причиною значного зменшення надходження коштів до державного бюджету, позбавляючи країну потрібних ресурсів для соціальних та економічних ініціатив.

Зокрема, контрабанда техніки, такої як смартфони відомих брендів, не лише призводить до прямих фінансових втрат у зв'язку з не виплатою мит, але й породжує проблему недекларованого ввезення, що ускладнює збір податків та призводить до зниження показників надходжень в державний бюджет.

Дослідження обсягів економічних збитків внаслідок контрабанди і виявлення потреби впровадження ефективних стратегій та заходів для боротьби з цією проблемою дасть змогу запобігти подальшим втратам під час наповнення бюджету України.

Формування мети та завдань статті

Метою статті є дослідження економічних збитків внаслідок контрабанди в Україні та визначення стратегій і заходів для запобігання цьому явищу. Розкриття масштабів проблеми контрабанди має викликати обговорення та визначення шляхів розв'язання цього серйозного виклику для нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Згідно зі ст. 201 Кримінального кодексу України, контрабандою вважається переміщення товарів у великих розмірах і культурних та історичних цінностей, отруйних та сильнодіяючих речовин, радіоактивних матеріалів, вибухових речовин, а також зброї і боєприпасів, спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю [1].

Зосередившись на коренях проблеми, виявляється, що контрабанда утверджується через велику кількість чинників. Корупція, завищені ставки мита та податків, низька оплата праці кваліфікованих працівників митних органів, що безпосередньо впливає на їх ставлення до службових обов'язків та є основною причиною випадків корупції, а також недосконалість законодавства створюють ідеальне середовище для розвитку контрабанди. Ці чинники взаємодіють і створюють складну проблему, яка потребує негайного врегулювання [2–3].

Висвітлено застереження щодо потреби посиленого парламентського та громадського контролю, який варто також здійснювати і в соціальних мережах, відзначено важливість визнання проблеми на високому рівні. Наші митні та прикордонні органи мають перейти під посилений контроль владних органів і суспільства, особливо враховуючи наявність корупційних практик та можливість подальшого погіршення ситуації через неефективність відповідних структур [3].

Виклад основного матеріалу

На першому етапі дослідження варто присвятити увагу значущим економічним втратам, які виникають через контрабанду в Україні. За даними Українського державного центру радіочастот, річні втрати Держбюджету від контрабанди техніки сягають 3,6 млрд грн. Це значення є не лише звичайною цифрою, але є показником серйозності економічних втрат, яких завдає це явище. Зокрема:

1. Загроза національній безпеці.

Контрабанда, охоплюючи незаконний обіг зброї, наркотиків та інших потенційно небезпечних товарів в Україні, є серйозною загрозою для національної безпеки країни. Цей широкий спектр нелегальної діяльності визначає різноманітні аспекти негативного впливу, які потрібно детально розглядати.

По-перше, контрабанда може призводити до зростання рівня злочинності в країні. Незаконний обіг зброї і наркотиків створює середовище, сприятливе для формування кримінальних мереж та збільшення інцидентів злочинності. Це може впливати на безпеку громадян та стабільність в інших сферах життя суспільства.

По-друге, контрабанда може призвести до ослаблення прикордонного та митного контролю. Систематичне проникнення незаконних товарів може послабити ефективність державних органів з гарантування безпеки на кордоні та контролю за рухом товарів. Це може відкривати шлях для нелегальних дій і несанкціонованого ввезення товарів, що порушує територіальну цілісність та національну безпеку.

По-третє, не менш важливий потенційний зв'язок контрабанди із злочинними або навіть з терористичними організаціями. Ця злочинна діяльність може стати джерелом фінансування для таких організацій, надаючи їм засоби для проведення терористичних актів. Такий вимір впливу контрабанди наголошує на потребі ефективного контролю та боротьби з цим явищем як важливим елементом національної безпеки.

Узагальнюючи, контрабанда є складною загрозою, що має різноманітні наслідки для національної безпеки, враховуючи злочинність, послаблення контролю на кордоні та потенційне фінансування терористичних формувань. Ефективна стратегія протидії цьому явищу є важливим завданням для збереження стабільності та безпеки країни.

2. Соціальні втрати та зменшення бюджетних ресурсів.

Спадкові соціальні наслідки контрабанди в Україні виявляються в прогалинах бюджетних ресурсів, що виражається у зменшенні доходів бюджету через невивлату митних платежів. Таке зменшення фінансових потоків відображається на соціальних програмах, освіті та системі охорони здоров'я, культурних програмах, підтримці сучасних стартапів тощо. Втрати бюджетних коштів призводять до обмеження доступу громадян до якісної освіти і медичних послуг та інших державних програм.

Цей негативний вплив поширюється на всі верстви суспільства, особливо на ті, що є найбільш вразливими. Зменшення фінансування соціальних програм призводить до браку потрібних ресурсів для розвитку інфраструктури, надання соціальної допомоги та утримання соціальних служб.

Це також впливає на якість медичного обслуговування, адже обмежені фінансові ресурси призводять до нестачі медичного обладнання, ліків та кадрового забезпечення. Суспільство стикається з реальною загрозою погіршення стану здоров'я населення, зокрема тих, хто потребує особливого медичного втручання.

Крім того, обмеження бюджетних ресурсів може призвести до зростання безробіття та погіршення умов праці в галузях, які залежать від соціального фінансування. Це своєю чергою поглиблює економічну та соціальну нерівність, створюючи відчуття безперспективності серед частини населення.

Отже, проблема контрабанди в Україні, яка призводить до великих соціальних втрат та обмежень у розвитку країни, потребує не тільки уваги з погляду боротьби зі злочинністю, але й системних заходів для збереження соціального благополуччя та стабільності.

3. Міжнародні наслідки та репутація країни.

Міжнародні наслідки контрабанди в Україні є важливим аспектом, який потрібно ретельно розглядати, зокрема в контексті втрати довіри міжнародних партнерів та інвесторів. Вплив контрабанди на репутацію країни стає головним фактором, який визначає її місце в глобальному економічному середовищі.

По-перше, міжнародна спільнота та інвестори висувають високі стандарти щодо чесності та прозорості в економічних відносинах. Коли країна стає об'єктом значущого рівня контрабанди, це може призвести до втрати довіри з боку світових гравців. Також контрабанда часто призводить до порушення прав інтелектуальної власності іноземних контрагентів, які часто висловлюють незадоволення українській стороні. Це може мати негативні наслідки для привабливості країни для іноземних інвесторів і може вплинути на рішення компаній вибирати Україну для своїх бізнес-операцій.

По-друге, репутація країни на міжнародному рівні визначається не лише економічними показниками, але й рівнем виконання правових норм та міжнародних стандартів. Коли Україна стикається з проблемою слабкої боротьби з контрабандою, це може визначити її імідж країни, яка не може ефективно контролювати та запобігати нелегальній діяльності.

По-третє, втрата довіри може вплинути на міжнародні економічні угоди та співпрацю. Партнери можуть виявити вагому обуреність та занепокоєння стосовно безпеки та стабільності в економічному вимірі, що може вплинути на обсяги й умови торгівлі та інших міжнародних домовленостей.

Урахування цих міжнародних наслідків контрабанди важливе для розроблення стратегій та заходів протидії цьому явищу, а також впровадження заходів для відновлення довіри і репутації України на світовій арені.

4. Вплив на бюджетні надходження та соціальні програми.

Вплив контрабанди на бюджетні надходження та соціальні програми в Україні є невід'ємною частиною економічного ландшафту, який має подальше реконструювати і вдосконалювати стратегії для запобігання подальшого негативного впливу.

По-перше, нестягнуті митні платежі внаслідок контрабанди призводять до істотного зменшення доходів у державний бюджет. Брак коштів обмежує можливості уряду фінансувати соціальні програми, освіту та охорону здоров'я. Це стає перешкодою для забезпечення потрібних ресурсів для вирішення актуальних соціальних викликів та покращення якості життя громадян.

По-друге, вплив контрабанди на бюджет викликає зростання соціальних проблем, таких як безробіття та нерівність. Соціальні програми та ініціативи можуть бути значущим чинником у розв'язанні цих проблем, але обмежений бюджет їх ускладнює. Зменшення економічного розвитку внаслідок контрабанди може призвести до зростання безробіття та погіршення умов праці, що своєю чергою загострює соціальні нерівності та створює відчуття економічної невпевненості серед населення. А зростання соціальної невпевненості громадян може призвести до соціального обурення і заходів невдоволення державною політикою громадян, що в умовах такого стану може призвести до сумних наслідків. До того ж цими наслідками неодмінно скористається ворог, що призведе до значного погіршення ситуації як на фронті, так і всередині суспільства, і на міжнародному рівні.

Всі ці фактори, об'єднані в контексті впливу контрабанди на бюджет та соціальний розвиток, підкреслюють неодмінність розробки комплексних стратегій боротьби з цим явищем і забезпечення стабільного та рівноважного соціально-економічного розвитку України.

Причини виникнення контрабанди в Україні є результатом взаємодії різноманітних факторів, що створюють сприятливе середовище для розвитку нелегальних транзакцій та незаконного обігу товарів.

По-перше, наявність корупції в контролюючих органах, зокрема в митниці та прикордонних службах, є однією з основних причин контрабанди. Корупційні схеми створюють умови для проведення незаконних операцій та проникнення контрабанди через державний контроль.

Другий фактор полягає в завищених митних ставках, акцизах та ПДВ. Високі податкові обов'язки стимулюють нелегальний ввіз товарів, оскільки це зменшує конкурентоспроможність легальних товарів та підштовхує до шляхів обхідних схем.

Недосконалість законодавства та процедур митного оформлення є третім важливим фактором. Брак чіткості у правових актах та нормативно-правовій базі створює прогалини, які можуть використовувати контрабандисти.

Низький рівень співробітництва між державами також відіграє свою роль. Недостатня взаємодія між правоохоронними і контролюючими органами України та суміжних країн ускладнює обмін інформацією та спільні дії у боротьбі з контрабандою.

Безробіття в прикордонних районах, яке може бути зумовлене браком робочих місць, слугує ще однією причиною, що змушує мешканців вести незаконну діяльність для отримання додаткового доходу.

Низька ефективність митного та прикордонного контролю через брак сучасних технічних засобів і недостатню підготовку персоналу обмежує можливості виявлення та запобігання контрабанді.

Географічне та транспортне положення України, розташованої на перетині транспортних маршрутів, також впливає на зростання контрабандної діяльності через зручний доступ до різних ринків.

Отже, взаємодія цих факторів визначає загальний контекст та робить контрабанду в Україні серйозною економічною та соціальною проблемою. Протидія цьому явищу потребує комплексного та системного підходу на рівні законодавства, контролю та міжнародного співробітництва.

У межах системи контролю над контрабандою в Україні виділяються дві основні сфери: парламентський та громадський контроль. Парламентський контроль визначається як механізм, який забезпечує ефективність та дотримання законодавства митними та прикордонними службами. Його функції охоплюють перевірку оперативної діяльності служб безпеки, аналіз заходів безпеки і вплив на економіку та безпеку країни. Для підвищення ефективності парламентського контролю можуть бути створені спеціальні комітети або підкомітети, призначені для глибокого аналізу та контролю за роботою цих служб.

Водночас громадський контроль охоплює активну участь представників громадськості у нагляді за діяльністю митних та прикордонних органів для забезпечення об'єктивності і прозорості, але наразі є певні прогалини з повідомленням громадськості. Згідно з проведеним моніторингом офіційної сторінки митної служби в соціальній мережі “Телеграм” за 2023 рік зафіксовано 124 випадки порушень, про які було сповіщено громадськість через дописи в соціальній мережі. А за офіційною статистикою, зафіксовано 11 935 порушень митних правил, з яких 3493 справи розглянуто безпосередньо митницями, на розгляд до суду митницями передано 6 912 справ про порушення митних правил на суму 6,4 млрд гривень [3]. За результатами розгляду справ, суди наклали стягнень (конфіскація товарів та штрафи) на суму 2 млрд грн (конфіскація – 1,04 млрд грн, штрафів – 963 млн грн) [3]. Відповідно кількості повідомлень про порушення, які були опубліковані в соціальній мережі щодо кількості порушень згідно із статистикою, становить трохи більше 1 %, що є дуже малим показником. Також важливо в таких повідомленнях у соціальних мережах розповідати про історії покарань (стягнення штрафів, кримінальна відповідальність, конфіскація майна тощо) без порушення конфіденційності осіб, що притягнуті до відповідальності, та таємниць слідства. Такий підхід має показати, яких наслідків зазнає саме та людина, яка наважилась на незаконні дії, та індивідуальність покарання, а не “суху” статистику щодо всіх випадків за звітний рік.

Важливою частиною системи контролю є механізми взаємодії, такі як ефективний інформаційний обмін між парламентськими комітетами, громадськими організаціями та службами, а також активна участь громадськості в контролі та моніторингу. Забезпечення відповідальності контрольованих органів передбачає введення кримінальної та адміністративної відповідальності за корупційні дії та публічні слухання для інформування громадськості про результати контролю. Такий комплексний підхід до парламентського та громадського контролю сприяє створенню ефективної системи протидії контрабанді, гарантуючи безпеку та економічний розвиток України.

Інформаційний обмін відіграє важливу роль в системі контролю та моніторингу діяльності митних та прикордонних органів. Ефективний обмін інформацією між парламентськими комітетами, громадськими організаціями та контрольованими службами має кілька основних причин:

1. Забезпечення прозорості та відкритості: інформаційний обмін сприяє створенню прозорого середовища, де різні сторони можуть обмінюватися даними про діяльність митних та прикордонних органів. Це важливо для того, щоб громадськість, парламентські комітети та інші зацікавлені сторони могли відстежувати і розуміти рішення та дії владних органів.

2. Підвищення ефективності контролю: інформаційний обмін дає змогу сторонам отримувати об'єктивні та повні дані про роботу митних та прикордонних органів. Це допомагає парламентським комітетам та громадським організаціям здійснювати ефективний контроль, виявляти можливі недоліки та сприяти впровадженню потрібних заходів для покращення ситуації.

3. Залучення громадськості до процесу прийняття рішень: інформаційний обмін є основним елементом залучення громадськості до контролю та моніторингу. Громадські організації отримують можливість активно брати участь у процесі, висловлювати свої погляди та допомагати у формуванні ефективної стратегії контролю.

4. Профілактика запобігання корупції та зловживань: інформаційний обмін створює механізми для виявлення можливих корупційних дій та зловживань владними структурами. Парламентські комітети та громадські організації можуть вчасно реагувати на події та допомагати у вжитті заходів для запобігання негативним явищам.

Аналізування сучасного рівня оподаткування визначається основною метою – провести глибоке оцінювання ставок ввізного мита та акцизів для різних категорій товарів, зокрема для тих, які виявляються об'єктами контрабанди. Насамперед вивчення ставок має бути спрямоване на виявлення можливих слабких місць та хиб у поточній системі оподаткування. Аналізування різниці в ставках для різних товарних груп дає змогу визначити категорії товарів, які є особливо привабливими для контрабанди через вигідні умови оподаткування. Детальне вивчення динаміки та структури контрабандних операцій у контексті поточних ставок допомагає ідентифікувати патерни та тенденції. Це важливо для розробки стратегій оптимізації, орієнтованих на усунення проблемних аспектів і ускладнення незаконного ввезення. Також, аналізування має містити оцінювання взаємодії ставок мита та акцизів з економічними факторами, такими як попит, сезонність та інші важливі аспекти. Це дає змогу визначити, наскільки ефективно поточні ставки відповідають реальним ринковим умовам. Загалом аналізування сучасного рівня оподаткування є стратегічно важливим етапом для формування подальших кроків щодо оптимізації та запобігання контрабанді.

Також важливо аналізувати і порівнювати національні ставки оподаткування з міжнародними практиками для визначення оптимальних підходів щодо запобігання контрабанді. Порівняння є важливим, оскільки воно дає змогу оптимізувати ставки оподаткування, забезпечуючи конкурентоспроможність національної економіки та уникнення надмірного фіскального тиску. Додаткове аналізування іноземних практик сприяє ідентифікації ефективних заходів для запобігання контрабанді через раціоналізацію систем оподаткування та зменшення різниці між податковими ставками у різних країнах. Цей підхід не лише підвищує конкурентоспроможність національної економіки, але й сприяє інтеграції у світове господарство, створюючи сприятливі умови для міжнародних торговельних відносин та залучення інвестицій. Розуміння і використання найкращих міжнародних практик допомагає мінімізувати податкові ризики та формулювати оптимальні стратегії оподаткування для підприємств і громадян, сприяючи ефективному фіскальному управлінню та стійкому економічному розвитку.

Забезпеченням ефективного захисту внутрішнього ринку визначається важливість узгодження ставок оподаткування з економічними та соціальними аспектами для забезпечення стабільності та розвитку внутрішнього ринку. Розв'язання цієї проблематики основне для збалансованого фіскального підходу, спрямованого на економічне зростання та соціальний прогрес. Економічний аспект охоплює аналізування впливу податкової політики на підприємництво та інвестиції, де треба встановлювати ставки, сприяючи розвитку бізнесу та збереженню робочих місць. Соціальний аспект враховує вплив податків на рівень життя населення, соціальну справедливість та доступність послуг. Зазначається, що збалансовані ставки сприятимуть не лише фіскальній стабільності, а й соціальній відповідальності.

Зокрема важливо розглядати заходи захисту від контрабанди та покращення ефективності митних служб як неодмінні елементи забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку. Розробка та впровадження механізмів, таких як сучасні технології митного контролю та підвищення кваліфікації персоналу митниць, визначаються як важливі компоненти стратегії боротьби з контрабандою та підтримки ефективної митної системи. Загальний підхід полягає в гармонійному поєднанні економічних та соціальних аспектів оподаткування з міцним контролем за митними процесами, сприяючи таким способом стабільності, розвитку та конкурентоспроможності внутрішнього ринку країни.

Критичною є потреба розробки стимулів для легальних торговельних операцій та зменшення можливостей для контрабандистів у контексті митного управління. Зокрема, важливе створення сприятливих умов для легальних торговельних операцій, що містять розробку ефективних механізмів стимулювання, таких як податкові пільги, спрощений митний контроль, залучення в обговоренні проблем тощо. Важливо враховувати, що такі стимули сприяють не лише збільшенню обсягів легальної торгівлі, а й виступають як механізм втручання у мотиваційні фактори контрабандистів, зменшуючи їхні стимули до нелегальних операцій.

Забезпечення ефективного митного контролю та регулювання визначається як основний аспект для уникнення недеklarованої та нелегальної торгівлі. Цей захід полягає у вдосконаленні та модернізації митних процесів, впровадження передових технологій, а також підвищення кваліфікації персоналу. Ефективний митний контроль допомагає утримувати легальні торговельні операції під контролем, забезпечуючи точне оформлення декларацій та виявлення будь-яких неправомірних дій. Регулювання в цьому контексті виступає як інструмент, який не лише упорядковує процеси та процедури, але й дає змогу динамічно реагувати на зміни у торговельному середовищі.

Загалом ефективна легалізація та регулювання є стратегічно важливими елементами для підтримки легальної економічної діяльності та запобігання поширенню контрабанди. Ці заходи сприяють створенню стійкого та прозорого торговельного середовища, що своєю чергою сприяє економічному розвитку, підтримці фіскальної стабільності та зміцненню ролі держави у регулюванні та контролі торговельних процесів.

Важливим є забезпечення відповідності ставок оподаткування національної економіки міжнародним стандартам та домовленостям. Узгодженість податкової політики з міжнародними нормами відкриває можливості для розвитку міжнародної торгівлі, інвестицій та співпраці. Співпраця в цьому контексті не лише забезпечує консистентність та прозорість оподаткування, але й створює сприятливе середовище для залучення іноземних інвестицій та розширення міжнародних економічних відносин.

Також важливим аспектом є співпраця з іншими країнами у боротьбі з контрабандою. Розробка та впровадження спільних стратегій є ефективним механізмом для зменшення недеklarованої і нелегальної торгівлі, яка може зашкодити економічній стабільності та безпеці. Спільні зусилля у цьому напрямку дають змогу обмінюватися інформацією, розвивати спільні митні практики та ефективно реагувати на виклики, пов'язані з несумлінною торгівлею. Цей підхід сприяє не лише гарантуванню національної безпеки та запобігання фіскальним втратам, але й сприяє формуванню довіри міжнародних партнерів та підтримує стабільність у глобальному економічному середовищі. Така міжнародна співпраця стає неодмінним елементом стратегії країни, спрямованої на створення відкритого та прозорого економічного простору.

Введення системи постійного моніторингу й аналізування ефективності ставок оподаткування та їхнього впливу на рівень контрабанди є стратегічно важливим етапом в управлінні фіскальною політикою. Наявність цієї системи дає змогу постійно оцінювати ефективність податкових ставок та їхній вплив на економіку, зокрема на рівень контрабанди. Моніторинг дає можливість оперативно реагувати на зміни в економічному оточенні та адаптувати податкові стратегії відповідно до поточних потреб.

Розробка механізмів корекції та аналізування заходів оптимізації оподаткування залежно від динаміки ситуації визначається як критична складова частина цього підходу. Це означає не лише аналізування ефективності поточних податкових політик, але й готовність до швидкого впровадження коригувальних заходів у разі потреби. Такий підхід робить систему оподаткування гнучкою та адаптованою до змін в економічному середовищі, забезпечуючи оптимальний баланс між збором податків і підтримкою стабільності в економіці. Все це не лише підвищує ефективність оподаткування, але й сприяє зменшенню можливостей для контрабанди, оскільки податкові ставки та стратегії постійно оптимізуються з урахуванням динаміки сучасного ринкового середовища. Такий циклічний процес моніторингу, аналізування та корекції є основним для досягнення ефективного управління фіскальною політикою та підтримання економічної стабільності в умовах постійних змін.

Далі профілактики і зменшення правопорушень у митній сфері рекомендуємо застосувати такі інструменти.

1. Технічне забезпечення:

Активне впровадження сучасних технологій. В цьому контексті важливим є встановлення передових систем митного контролю, які використовують сучасні технології. Системи відеоспостереження забезпечують постійний нагляд за територією митниці, електронні ваги дають змогу точно вимірювати вагу товарів, а сканери, використовуючи рентгенівську технологію, дають мож-

ливість проникнути всередину контейнерів та виявити потенційно небезпечні або недеklarовані товари. Ці та інші безконтактні технології допомагають митним службам виявляти контрабанду ефективно та гарантувати безпеку національного економічного простору.

Використання інноваційних методів, таких як автоматизовані системи розпізнавання образів та штучний інтелект, є кроком уперед для підвищення точності та швидкості виявлення контрабанди. Системи розпізнавання образів можуть аналізувати великі потоки даних та визначати підозрілі об'єкти, а штучний інтелект дає змогу автоматизувати процеси виявлення та аналізування надзвичайних ситуацій.

2. Кінологічна служба:

Розвиток кінологічної служби містить не лише тренування собак для пошуку контрабанди, але й надання їм аналогів наркотичних засобів для тренувань. Кінологічна служба забезпечує додатковий рівень виявлення, особливо тоді, коли технічні системи можуть мати обмеження. Пошукові собаки є важливим інструментом для точного та швидкого виявлення різноманітних контрабандних товарів.

Використання пошукових методик, заснованих на міжнародному досвіді, є основним аспектом боротьби з контрабандою. Це містить розробку та вдосконалення методик, які враховують різні види контрабанди, такі як наркотики або контрафактні товари. Використання ефективних методик підвищує точність виявлення та сприяє попередженню незадекларованого переміщення товарів через митницю.

3. Громадська освіта:

Інформування громадськості містить проведення інформаційних кампаній та тренінгів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян. Це спрямовано на підвищення обізнаності про наслідки контрабанди та активізацію громадянської позиції у запобіганні цьому явищу. Регулярне інформування створює свідоме та відповідальне суспільство.

Співпраця з громадськими організаціями та ЗМІ відіграє важливу роль у поширенні інформації та залученні громадськості до питань контрабанди. Партнерство з громадськістю створює можливість для взаємодії, обміну думками та підтримки загальнонаціональних зусиль у боротьбі з контрабандою. Громадське партнерство є основним для успішного вирішення цього питання через поєднання зусиль суспільства та державних органів.

Фінансові виклики в системі боротьби з контрабандою є серйозною проблемою, яка може руйнувати ефективність та надійність митних органів. Зокрема низькі зарплати митних працівників створюють несприятливі умови для подальшої протидії контрабанді. Фінансові труднощі можуть призводити до ситуацій, коли працівники стикаються із складністю у вирішенні власних фінансових питань, що може стимулювати корупційні дії або взяття хабарів.

Низькі фінансові стимули також можуть викликати недостатню мотивацію персоналу, а це своєю чергою може знизити рішучість та ефективність митників у протидії контрабанді. Брак системи заохочень та визнання лише загострює цю проблему, оскільки працівники можуть втрачати важливість своєї ролі у боротьбі з контрабандою.

Додатковим аспектом є відчуття небезпеки та тиску серед працівників митниці з боку злочинних елементів, що може істотно впливати на їхню відданість виконанню службових обов'язків.

Для розв'язання цих проблем пропонуються конкретні заходи. Спершу підвищення рівня зарплат для митників може слугувати стимулом для їхньої більш відданої роботи та зменшення ймовірності корупційних дій. Крім підвищення зарплат, треба скористатися передовими методиками мотивування працівників митних органів у розвинутих країнах. Наприклад, у США під час виявлення наркотичних засобів працівниками спеціальних служб надається премія розміром 25 % вартості наркотичних засобів. Також важливо впровадити систему заохочення та визнання, щоб митні працівники відчували важливість своєї ролі та були мотивованими в боротьбі з контрабандою. Впровадження системи фізичного захисту для працівників митних органів і їхніх сімей,

надання їм потрібної підтримки, також відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної роботи та високого рівня безпеки на митницях.

Особиста безпека працівників митних органів та членів їхніх сімей є невід'ємною складовою частиною їхньої роботи, оскільки вони перебувають під постійним ризиком стикнутися із загрозами та небезпеками.

Фізичні напади від контрабандистів та злочинних груп можуть створювати серйозні загрози для особистої безпеки митників. Фізичні напади можуть відбутися під час спроби затримання нелегальних товарів або в процесі проведення службових обов'язків на митниці. Такі ситуації потребують від працівників митниці не лише фахової підготовки, але й здатності ефективно реагувати на виклики безпеки. Корупційний тиск ставить під загрозу чесність та незалежність митників. Спроби хабарництва та погрози від контрабандистів або корупційних угруповань можуть впливати на їхні службові рішення. Брак внутрішніх механізмів боротьби з корупцією може ставити під сумнів легітимність дій митників та створювати вразливість перед впливом злочинних структур. Легітимність та довіра є основними аспектами, які визначають успішність діяльності митників у боротьбі з контрабандою. Втрата довіри громадськості через сумніви у легітимності дій може ускладнити їх завдання та обмежити їхню можливість виявлення нелегальної діяльності.

Враховуючи вищезазначені загрози, важливо вживати відповідних заходів для фізичного захисту працівників митниці та членів їхніх сімей. Цей захід містить високий рівень професійної підготовки, розвиток стратегій управління конфліктами та впровадження ефективних систем безпеки на митницях. Також потрібно вдосконалювати системи протидії корупції, використовуючи сучасні підходи до забезпечення етичності та прозорості в роботі митниць. Регулярні тренінги та психологічна підтримка можуть допомогти митникам ефективно впоратися із стресовими ситуаціями та зберегти високий рівень особистої безпеки під час виконання службових обов'язків.

Судовий тиск та тиск з боку злочинців становлять серйозні виклики для представників митних органів, які потребують комплексного підходу для гарантування безпеки та ефективності їхньої службової діяльності. Прийняття рішень у боротьбі з контрабандою може викликати потенційні судові справи, зокрема, якщо дії митників викликають сумніви чи можуть бути предметом юридичного розгляду. Це ставить під загрозу не лише службову діяльність, але й репутацію працівників. Також тиск з боку злочинців, особливо збройних груп, може ставити під загрозу безпеку та життя працівників митних органів та членів їх сімей, що потребує додаткових заходів з їхнього захисту.

Розв'язання цих проблем може бути здійснене за допомогою таких заходів:

1. Гарантування безпеки. Реалізація програм та заходів для забезпечення фізичного захисту працівників митних органів та членів їхніх сімей. Такий захід містить вдосконалення систем безпеки на митницях, використання сучасних технологій для виявлення та розв'язання конфліктних ситуацій, а також регулярне оновлення процедур та протоколів безпеки.

2. Підвищення кваліфікації. Надання спеціальної підготовки та навичок, які допоможуть працівникам митних органів ефективно взаємодіяти з ризикованими ситуаціями, які є неодмінним елементом їхньої підготовки. Такий захід містить тренінги з технік безпеки, вивчення стратегій ведення переговорів та специфічних методик реагування на загрози.

3. Підтримка від держави. Забезпечення підтримки та захисту від держави є основним аспектом для збереження безпеки та довіри до працівників митних органів. Це передбачає гарантії юридичного захисту у разі судових випадків, а також надання державної підтримки у розв'язанні конкретних ситуацій тиску від злочинців.

Лише комплексне впровадження цих заходів може забезпечити ефективний захист представників митних органів від різноманітних загроз і гарантувати безпеку та стабільність їхньої службової діяльності.

Висновки

У статті розглянуто основні аспекти боротьби з контрабандою через призму оподаткування та митного контролю. Порівняння національних ставок оподаткування з міжнародними практиками виявилось важливим етапом у розробці оптимальних підходів для запобігання контрабанді. Забезпечення ефективного захисту внутрішнього ринку потребує узгодження ставок оподаткування з економічними та соціальними аспектами. Важливо розробити механізми, які зменшують ризик контрабанди та сприяють ефективності митних служб. Легалізація та регулювання відіграють основну роль у створенні стимулів для легальних торговельних операцій та ускладненні можливостей для контрабандистів. Ефективний митний контроль та регулювання є важливими складовими частинами в запобіганні незадекларованій та нелегальній торгівлі. Співпраця з міжнародними партнерами визначається важливістю відповідності ставок оподаткування міжнародним стандартам та спільним стратегіям у боротьбі з контрабандою. Здійснення співпраці з іншими країнами може значно підвищити ефективність заходів та зменшити ризик контрабанди. Впровадження системи постійного моніторингу та аналізування є важливим етапом для ефективного контролю над ставками оподаткування та їхнього впливу на рівень контрабанди. Розробка механізмів корекції заходів оптимізації оподаткування залежно від динаміки ситуації виявляється основою для підтримання актуальності заходів. Технічне забезпечення, громадська освіта та вдосконалення роботи митних органів за допомогою сучасних технологій та інноваційних методів також відіграють істотну роль у боротьбі з контрабандою. Забезпечення безпеки і захисту прав працівників митних органів та членів їхніх сімей є важливою передумовою успішної боротьби з різноманітними загрозами, які можуть виникнути у процесі виконання ними службових обов'язків. Загалом врахування цих аспектів та впровадження комплексних стратегій дадуть змогу покращити ефективність боротьби з контрабандою, зменшити її вплив на економіку та суспільство, а також підвищити рівень безпеки та довіри до митних органів.

Перспективи подальших досліджень

Подальші дослідження спрямовані на розгляд механізмів реалізації кожного з запропонованих заходів, визначення їх реального стану та запровадження інструментів їх оцінювання та розвитку.

Список літератури

1. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 5.04.2001 р.: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Митний кодекс України: Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 р.: URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643
3. Передало Х. С., Стасів Н. В. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення економічної безпеки держави. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку". 2016. № 851. С. 206–211.
4. Офіційна сторінка Державної митної служби України URL: <https://t.me/UkraineCustoms>.
5. Найденко О. Є., Резнікова Є. С. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави. *Modern Economics*. № 17. 2019. 258 с. С. 172–176.

References

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] (Order No. 2341-III, April 5, 2001): Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Mytnyi kodeks Ukrainy [Customs Code of Ukraine] (Order No. 4495-VI, March 13, 2012). Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643
3. Peredalo, Kh. S., Stasiv, N. V. (2016). *Borotba z kontrabandoiu yak odyin iz metodiv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [The fight against smuggling as one of the methods of ensuring the economic security of the state]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lviv Polytechnic"*. Seria "Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku", No. 851, 206–211.

4. Ofitsiina storinka derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy [Official web-site State Customs Service of Ukraine]. Retrieved from: <https://t.me/UkraineCustoms>

5. Naidenko, O. Ye. Rieznikova, Ye. S. (2019). *Borotba z kontrabandoiu yak odyin iz metodiv zabezpechennia mytnoi bezpeky derzhavy [Counteracting the Smuggling as One of the Ensuring Methods of the Customs Security of the State]*. Modern Economics. 17, 172–176.

O. Y. Hryhoriev, E. I. Svyryda

Lviv Polytechnic National University
Department of Foreign Trade and Customs

FIGHTING SMUGGLING IN UKRAINE: MEASURES AND CHALLENGES

© Hryhoriev O. Y., Svyryda E. I., 2024

Ukraine, as a modern state, faces the challenge of effectively combating smuggling, which not only leads to significant budget losses but also poses a threat to national security and economic development. This article discusses the key aspects of this problem, from the causes of smuggling of equipment to the low level of incentives for customs officers and the threats they face.

The reasons for smuggling are discussed, such as corruption, excessive customs duties and taxes, and imperfect legislation.

The article also considers the need for parliamentary and public control over the actions of customs and border authorities, as well as optimization of taxation to ensure effective protection of the domestic market. Particular emphasis is placed on the importance of international cooperation, technical support, dog training and public education for the successful fight against smuggling.

The article also discusses the problem of low salaries and poor incentives for customs officers, which can jeopardize the effectiveness of the fight against smuggling. The article concludes with a section on possible threats to customs officials and ways to address them, including the possibility of threats, bribery and other negative influences that complicate their work.

This article also discusses comprehensive measures such as technical support for customs, the development of a dog service, and the importance of public education for the successful fight against smuggling. The low level of salaries among customs officers and their weak incentives to disclose smuggling schemes are seen as a systemic problem that requires a comprehensive approach and solution.

The author analyzes the threats that may be directed at customs officials by smugglers and criminal elements. Scenarios of influence, possible bribery, threats and other negative interactions are discussed in order to ensure effective measures to protect customs and border services.

All these aspects interact and influence the success of the fight against smuggling in Ukraine. The article highlights the need for a systematic approach and cooperation of all stakeholders – government agencies, the public and international partners – to create an effective system that minimizes the risks and losses from smuggling.

Keywords: smuggling; exports; imports; product groups; physical measures; economic measures; challenges.